

ZVON

LEPOSLOVEN LIST.

Leto VI.

Na Dunaji 18. septembra 1880.

List 18.

Nazaj v planinski raj!

Pod tertó bivam zdaj
V deželi rajskomili,
Sercé pa gor mi šili
Nazaj v planinski raj.
Zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

In to ti nič ni mar,
Da dragi serčnovdani
Ti kličejo: „ostani!“
Nikar od tod nikár!
Zakaj nazaj?
Ne prášajte, zakaj!

Glej ta dolinski svet,
Te zlate vinske griče, —
Te nič, te nič ne miče
Njih južni sad in cvet?
Zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

O, zlatih dni spomin
Me vleče na planine.
Po njih sercé mi gine,
Saj jaz planin sem sín!
Tedáj nazaj,
Nazaj v planinski raj!

Planíneec.

Blaga oporoka.

Spisal M. Brence.

(Konec).

Zamišljena le v svoje pogovore nista videla, da jih od sosednje mize že delj časa opazuje postaren mož, duhovnik, opazila nista, kako je ta mož, sosebnó ko je bral svoj govor Mirovoj, postajal nemiren in večkrat že vstal, da bi se približal mladeničema.

Naša vseučilišnica sta utihnila. Mirovoj se je naslonil na mizo in se zamislil, Hrabroslav pa je stopil k oknu in gledal na ulice.

Gostje so polagoma odšli iz sobe, le duhovnik je se sedel pri sosednji mizi. Čez nekaj časa se je približal vseučiliščnikoma; dvakrat je moral ponavljati svoj slovenski pozdrav, da sta ga umela zamišljena mladeniča. Vnel se je pogovor med njimi. Mladeniča sta mu naznanila svoj stan in mu odkrila svoje namere.

„Mladenič, ti si nesrečen, kakor sem čul, kaj ti teži serce“? prašal je prijazno tujec-duhovnik Mirovoja.

„Kaj mi teži serce? Proč so moje lepe nade o slavi, o sreči domovine, potreba bode mi zadušila vse moči, vse blage čute; posoditi ali prodati bodem moral um in serce bedakom za košček kruha. Bridka ironija je to življenje“.

„Ne obupaj, mladenič! Primi pero, pokaži svetu, da živi tam na jugu slovenski narod, majhen a čil narod, zelena veja slovanškega drevesa, pokaži svetu, da tudi mala domovina slovenska rodi velikane, in postal bodeš slaven“, tolaži ga duhovnik.

„Dà, slava in domovina, to so bile moje misli, hotel sem živeti slavno in poslaviti domovino — a riba ne more živeti brez vode“.

„Ne obupaj! Poginili ne bodo geniji slovenski v morji solzà in bede, za to bodo skerbeli rojaki — zastavljam ti besedo“, prigovarja duhovnik.

Dolgo so se razgovarjali naši znanci, pri slovesu pa so si segli kot najbolji prijatelji v roke.

Tolažilne besede, ki jih je govoril duhovnik, so nekoliko ojai čile naša vseučiliščnika. Z najboljim upanjem sta se vernila domov k svojim knjigam.

Drugo jutro dobila sta pismo z denarjem in obljubo, da se bode še na dalje za njihju skerbelo.

Od kod je prišla ta podpora našima vseučiliščnikoma pač ni težko uganiti — od tujca-duhovnika.

III.

Ginili so dnevi in meseci. Mirovoj in Hrabroslav sta uživala od tujca-duhovnika podporo in blagoslavljala dobrotnika.

Prišla je jesen leta 1676. Od zemlje jemalo je življenje slovo. Pod kostanjem pri malej mizici na vertu v Velikem Russbachu na Dolenjem Avstrijskem sedel je jesenskega dne duhovnik, župnik v velikem Russbachu. Njegovi sreberno-beli lasje so pričali, da se mu življenje nagiba h koncu, njegovo, dasi velo, upalo in nagubano lice, kazalo je posebno dobrodušnost.

Na mizico naslonjen sedel je duhovnik in gledal zahajajoče solnce, katerega zadnji žarki so poljubljali verbove goram. Naslonil je glavo na roko in se zamislil. Ko se predrami iz zamisljenosti, jame govoriti:

„Tudi meni bode skoraj zašlo življenja solnce, skoraj me bode poklical gospod iz vinograda, da mu dam odgovor od svojega delovanja. Koliko sem storil za človeštvo? Otiral sem sirotam solze, pomagal siromakom v potrebi, obupna in nesrečna serca sem tolažil in jih varoval. In vendar sem storil premalo. Gospod, bodi mi milosten! Še imam nekaj premoženja! Komu naj ga zapustim? Sorodnikov nimam, sam sem ostal, sam, suha veja“.

In zopet se je zamislil.

Čez nekaj časa vzame pero in piše:

„Vseučiliščnikoma Mirovoju in Hrabroslavu volim podporo, da se izšolata, vse drugo moje premoženje naj se oberne za ustanove ubogim kranjskim vseučiliščnikom na Dunaji. To je moja oporoka.

Luka Knafel“.

Zganil je papir in ga zapečatil.

Prešlo je nekaj dni. Župnik v Velikem Russbachu je izdihnil dušo in se preselil v večnost. Odperli so njegovo oporoko in našli, da je volil vse svoje premoženje v podporo kranjskim vseučiliščnikom na Dunaji. Berzo se je razširila ta vest po vsej Kranjskej. Blagoslavljali so blazega duhovnika rojaki, blagoslavljujejo ga sedaj mladeniči, katerim je njegova ustanova edina podpora v studijah, blagoslavlja ga ves slovenski narod, ker brez Knafelnove ustanove morala bi poginiti marsikatera moč v borbi za kruh, za bitje.

Postavljen naj ti bode, blagi dobrotnik, s temi versticami skromen spomenik.

* * *

Da se spomnimo še končno vseučiliščnikov, naj povemo, da je Mirovoj postal slaven državnik, kot poslanec na cesarskih dvorih trudil se je po svojej moči koristiti domovini slovenskej, Hrabroslav pa je kot učitelj podučeval deco in širil omiko.

Klara.

Podoba iz življenja velikomestnega.

(Konec.)

III.

Klara (dêne knjigo iz roke). Čudno! Z nekako nevoljo sem v roko vzela to Safo, ki jo ves svet tako povzdiguje. Grillparzerjevo stališče, kakor ga poznam, ni moje stališče; vendar Emilu na ljubo sem jo začela brati, ker mi jo je tako priporočal; dolgo dovolj sem odlašala! In vendar, ko jo človek tako bere in bere, zamisli se polagoma nehoté v dejanje, v misli in nazore pesnikove. Pesnik je ta Grillparzer, to se ne dá tajiti. Kako moč, káko oblast ima do človeškega serca! Z njim dela, kar se mu ljubi; prav igra se z njim! Škoda tako lepega talenta! Škoda, da si umetnik, ki tako pozna in umé človeško, zlasti pa žensko serce, ki je preiskal vse njegove globočine, vsa skrivna kota njegova, ki z njim tako živo, tako globoko čuti vse bolečine njegove, in ki zna tako lepo izraževati té čute svoje — škoda, pravim, da si tak umetnik išče svojih predmetov v starodavnih, tako tujih nam časih! Kaj je nam Safo? kaj so nam nje bolečine? To je res vse prav lepo, imenitno, gosposko, rekla bi praznično; ali velika večina ljudi ne pozna praznikov v svojem življenji; sami delavniki, terdi delavniki so njih dnevi. Njih bolečine ne izvirajo iz fantazije, iz gole preširnosti, iz predobrega življenja; terpljenje njihovo je strašno resnično, realno; bridko in globoko, dasi ne tako poetično, kakor nam ga kaže tista izvoljena manjšina v tako lepi, tako zapeljivi obliki! Ti uboga, nesrečna Safo! katera ženska, kakoršne smo mé, ne bi bila rada na tvojem mestu! — O pesniki, če hočete biti zares koristni človeštvu, če nočete biti samo „zastran lepšega“ na svetu, ne izprehajajte se v svojih mislih visoko nad oblaki, ne izmišljajte si svojega posebnega sveta; obrnite raji svoje bistroglede oči v ta svet, v svet kakoršen je, žal! Človeško življenje, kakoršno je, dalo vam bode dovolj predmetov, da nam pokažete v njih svojo nebeško umetnost. S kratka: pesniki, ne bodite taki aristokrati! — Todà — Klara, Klara! Ti se tudi pečaš z rečmi, katere naj bi ti bile deveta skerb! Šivanko v roke, šivanko! Strašno prozajično opravilo, ali potrebno, kaj se hoče? Tvoja obleka nima nikogar, da bi za njo skerbel, če je še tako skerbi potrebna, ako se je sama časi

ne usmiliš. Po dnevi otroke učiti, zvečer staro obleko kerpati — to je moja osoda. Vsaka stvar le nekaj časa terpi in „časa zob“ oglodava, žal! tudi uboge zasebne učiteljice skromno obleko. Torej na delo! — — Nekdo gre! Kedo bi bil o tem času?

Emil (vstopi). Klara!

Klara. Vi, gospod Emil?

Emil. Kaj gospod? Pustite vendar tistega gospoda; saj vam tudi jaz pravim samo Klara! Res se že nekaj časa nisva videla, a zato ni treba, da bi si bila tako tuja.

Klara. Kaj dobrega? Saj nekaj dobrega morate vendar imeti, ker ste tako veselega obraza.

Emil. Jaz sem vedno veselega obraza; in če se mi tudi slabo godi, kakor se mi je že, kaj si pa človek pomaga s kislim obrazom! In vendar ste uganili, res imam nekaj dobrega. Vzemite ta časnik, pa sem le pogledjte, kaj se tu bere!

Klara. Uradni list!

Emil. Res, uradni listi so navadno malo dolgočasni, a tega sem bral s pravim veseljem.

Klara. „Minister za uk in bogočastje...“ O čestitam!

Emil. Čestitam! Kaka beseda je zopet ta! Kaj ne morete reči, da vas ta vest malo veseli? Ali vas res nič ne veseli, Klara?

Klara. Kaj bi me ne veselilo? O prav iz serca sem vesela, da ste vendar enkrat u čakali.

Emil. Saj sem vedel, da pridem tudi jaz kedaj na versto. Samo čakati je treba da zna človek, ki je imel nesrečno misel posvetiti nehvaležni matematiki svoje skromne duševne moči. Saj nas je matematikov, izprašanih, kar za svinje — ne bodi gerdo reči! In jaz sem se še srečen zdel mnogokateremu tovarišu, ker sem poslednjih dvoje let suplentaril v tistem gnezdu! Zdaj smo pa tiči!

Klara. Nič sijajnega, a pod streho ste vsaj, in to je nekaj v današnjih časih.

Emil. Stradati mi ravno ne bo treba, in za pijačo bom tudi imel, se ve da zmernosti bo treba tudi zdaj, a te lepe čednosti sem že od nekdanj vajen.

Klara. Kedaj ste pa prišli?

Emil. Ravnokar! Takoj ko sem zvedel svoje imenovanje, napotil sem se — k vam, naznanit vam svojo srečo.

Klara. To je lepo, da v svoji sreči, kakor pravite, niste pozabili svoje stare znanke.

Emil. Vas pozabil? Kaj menite, da sem nehvaležen? Hvaležnost je res težka čednost ljudem, kakor je videti; a meni ne, jaz sem prav rad hvaležen; a najbolj vesel sem, če morem svojo hvaležnost v dejanji pokazati.

Klara. Pustiva to!

Emil. Ne, ne, „pustiva to“. Jaz pa hočem ravno o tem govoriti.

Klara. O čem?

Emil. Kaj ste vi zame storili! Če ste vi pozabili, jaz pa nisem.

Klara. To je res Bog vé kaj! Če sem vam kedaj kak krajcar posodila, kaj mi niste vsega pošteno vrnili?

Emil. Vi ste bili edina duša na svetu, ki je zame skerbela; vi ste bili moja pomočnica in tolažnica, vi ste bili prava resiteljica moja.

Klara. Kaj sva si tako tuja? ali niso bili najini roditelji sosedje in prijatelji? ali nisva svojih otročjih let skupaj preživela? Če sem vam časi v sili sê svojim zaslužkom malo pomogla, ali bi ne bili vi meni ravno tako storili? In kako vas je bilo še prositi treba, da ste blagovoljno vzeli, kar se vam je ponujalo! Govoriva kaj drugzega!

Emil. Nu, bodi, pa govoriva kaj drugzega! — Mojo staro znanko ste se imenovali, ali drugzega nič, Klara?

Klara. Že zopet vam ena beseda ni prav; vi ste pravi sitnež; gimnazijski učitelj, profesor vam že tiči v vseh udih. Kako naj torej pravim, da bo prav, gospod profesor? Ali hočete imeti prijateljico?

Emil. To je že nekaj več; to se že malo bolje slisi.

Klara. Torej še ne dovolj, kaj pa hočete še?

Emil. Klara, jaz bi vam rad nekaj rekel, nekaj prav pametnega, samo da ne vem, kako.

Klara. Kaj takega? Govorite, prav radovedna sem; ali pametno mora biti, to vam pravim, če ne —

Emil. Meni se prav pametno zdi, kar vam mislim reči, da bi se le tudi vam, Klara!

Klara. To se bode videlo takoj pri prvih besedah. Torej le hitro!

Emil. Sam sem na svetu!

Klara. Pametno!

Emil. Ne, to ni pametno!

Klara. Dalje!

Emil. Človeku ni dobro samemu biti na svetu.

Klara. Tudi pametno; samo, če boste tako delali, ne bode skoraj konca.

Emil. Ali to se ne dá tako hitro povedati.

Klara. Ali naj vam pomagam? — Ženiti se hočete!

Emil. Zadeli!

Klara. To je bilo pa težko!

Emil. Sijajnega življenja res ne bode imela, katera se odloči svojo roko podati skromnemu učitelju, ali živelo se bode vendar z dobrim gospodinjstvom. Dragih oblačil moja žena ne bode mogla nositi, v gledišče, na plese in besede ne bode često hodila —

Klara. Zakaj ne? Bogato vzemite, pa se bo lahko šopirila kakor kakega bogatina žena.

Emil. Kakor je videti, niste me vendar popolnoma umeli. Bogato! Pervič ne vem, kje bi jo dobil, da bi me hotela, in drugič imam tudi svoje posebne misli o bogatih nevestah. S kratka: To ni nič zame!

Klara. Ubozih pa dobite na izbiro.

Emil. Ali vsake pa tudi nočem. — Veste, draga Klara, kaj tako le mislim?

Klara. Da bi bila jaz za silo.

Emil. Uganili! Ali ne za silo, to je gerda beseda, prav osrečili bi me, ljuba Klara, ko bi —

Klara. Ha, ha, jaz vaša žena!

Emil. Ne smijajte se, to ni tako smešno, kakor se vam morebiti vidi.

Klara. Vi me niste prav umeli; samo to se mi čudno zdi, da bi se jaz možila; do sedaj nisem imela še té misli.

Emil. Ali na zadnje je to vendar najpametnejše, kar more ženska storiti. Ali niste za to ustvarjene?

Klara. Bog vedi, za kaj smo prav za prav ustvarjene!

Emil. Brez šale, Klara! Kaj ko bi poskusili z menoj?

Klara. Lepa poskušnja!

Emil. Če imate raorebiti kaj —

Klara. Ne, da bi vedela! Za kaj takega še časa nisem imela do sedaj!

Emil. Jaz tudi nisem ničesa zapazil.

Klara. Tako? Vi ste me torej opazovali? To je lepo!

Emil. Bodi lepo ali ne, naravnost moram reči, da sem opazoval, kolikor je moči iz daljave, vse vaše dejanje. Od nekdanj že sem imel to misel, katero sem vam danes prvič razodel, tako

okorno razodel! In to moram tudi reči, ko bi bil kaj napačnega zapazil — to se samo tako govori — ne stal bi zdaj tako pred vami.

Klara. Kaj je to, kaj napačnega?

Emil. Saj veste, kaj se imenuje pri ženskih napačno! Ali pa ko bi bil videl, da koga radi imate — —

Klara. In ko bi bilo to, kaj menite, da bi bila vam pravila?

Emil. Tisto je res, da se kaj takega lahko tudi skrivaj godi.

Klara. Vidite, da nič ne veste, da niste nič opravili z vsem svojim opazovanjem! ženske znamo skrivati, kader hočemo. Jaz imam pa vendar nekoga rada.

Emil. Nekoga — to bi ne bilo samo na sebi nič hudega; še prav dobro bi bilo zame, ko bi bilo res, kar mislim, kar sem slišal, za kar imam zelo dokaze, če vse ne laže. To mi je tudi dalo pogum, da sem stopil pred vas.

Klara. Dokaze? Tu sem pa vendar radovedna!

Emil. Zdaj ne, pa čakajte malo, vse se vam razloži in pojasni. Tisto vem, da tu ni govora o ne vem kaki strastni ljubezni, kakoršne se nahajajo po tragedijah in romanih. Jaz nisem, da bi kaj takega vdihnil ženskemu sercu, to že vem. Ali tega menim da tudi treba ni v navadnem človeškem življenji. Toliko me pa vendar ženska, ki ne seza Bog vé kako visoko, lahko rada ima, kolikor je potrebno za pošten, prozajičen zakon. In toliko me tudi ti rada imaš, Klara, ali ni res?

Klara. Dokaze, dokaze! kje so dokazi? Prej ne bo nič!

Emil. Pozneje, kakor sem rekel; vse ob svojem času.

Klara. O ti ogleduh, opazuh in kar je še drugih gerdih priimkov na — uh!

Emil. Pa vendar ne tudi — potepuh?

Klara. Ne, pošten in soliden si bil vedno.

Emil. Torej si tudi ti opazovala?

Klara. In ko bi bila?

Emil. Nimava si torej kaj očitati.

Klara. Upajva, da si tudi od zdaj za naprej ne bova imela.

B. M.

Čas in prostor.

XII. pismo.

Gospod čestiti! To mnenje Aristotelovo o prostoru in času (času, kot številu premikanja z ozirom na „prej“ ali „poznej“ — arithmòs kinéseos katà tò próteron kai hýsteron) to mnenje je ono, ki nam je sploh znano pod imenom Ptolemejske sisteme. Ptolemej namreč je bil učenec Aristotelov, ki je v Egipt njegov nauk zanesel, kjer se je potem imenoval Ptolemejev in ne Aristotelov. Da ta nauk, kateri je stoletja in stoletja veljal, dandanes iz teoretičnih in empiričnih ozirov veljati več ne more, za to govori mnogo razlogov, katerih se Vam tukaj nekatere navesti dovoljujem.

Na sebi čisto naravno bi moralo biti, da ako se kak predmet ne premakne, tedaj vedno še na enem in istem kraji stoji. Tako je n. pr. kraj kacega otoka vedno eden in isti. Vendar po Aristotelovem mišljenji kraj kacega otoka le zavoljo tega ne bi mogel vedno eden in isti biti, ker se voda (medij), ki ga obdaja, vedno premiče.

To nenaravnost svojega sklepanja je Aristotel tudi sam že uvideti moral, zavoljo tega si v svojem mišljenji še bolj čudnim sklepanjem opomoči misli, namreč da reče; stužna voda sploh je ona, ki otok obdaja in njegov kraj določuje!

Aristotel je nadalje tudi v določevanju svojega prostora zelo pomanjkljiv. Ako je prostor, v smislu kakor ga on jemlje, neka konkavna ploskev, tedaj more ta le bivati z ozirom na prav določen kraj zunaj nje, ker vsaka kriva čerta, ni ravno nič drugega ko prostorna podoba z ozirom na prav določen kraj (piko) zunaj nje. Ta kraj se pri konkavnej ploskvi imenuje „središče zadoja“ in se more le k prostoru ploskve same šteti; s tem pa postane ploskva prostorna količina in Aristotel je primoran ob stvari samej že, tej ploskvi najmanj tri dimenzije pridevati, katere ji tudi prideva, seveda po svojem načinu, to so: spredaj — zadaj, zgoraj — spodaj, desno — levo; vse te dimenzije pa ne z ozirom na nas, ampak na stvar samo, kar prav originalo izpeljuje. Aristotel s kratka v tem svojem mišljenji še ni imel pravega pojma o središči krivin sploh, kar posebno lahko razvidimo iz onega odstavka, kjer nam po fizikalnem potu dokazuje, zakaj more zemlja le okrogla biti.

Aristotel pravi dalje tudi, da kraj ne more identičen z obliko biti. Ali kakor pri Platonu, tako je tudi pri njem identičen. Oblika

kacej tvarini nastane namreč le takrat, če dve kvalitativno različni tvarini v dotiko pridete. Njih obojestransko mejenje dela ravno njih obliko — to mejenje pa pristoji kolikor prvej, toliko drugej tvarini.

Slednjič se nam pa kaže mišljenje Aristotelovo celo prisiljeno v točki, kakor da obnebje ne bi bilo več obseženo! Enako kakor da bi si nebo na kacem mestu z deskami zabito mislili in za temi deskami naj bi ne bilo nič več sveta — nič naj bi ne bilo za njimi! Dandanes si tega niti misliti ne moremo, ali stoletja in stoletja so se ravno v to idejo toliko zamislila bila, da si je niso samo kot mogoče, ampak kot čisto gotovo predstavljala.

Tukaj je veljalo zadnji boj o neskončnosti ali pa skončnosti sveta, boj, katerega je naš Kopernik pričel — segal je pa sè svojim romantičnim koloritom notri v osemnajsto stoletje človeške izobraženosti. O tem, čestiti gospod dovolite mi, da Vam podam svoje konečne čertice prihodnjič.

Serčno Vas pozdravlja Vaš ponižni sluga

A. P.

D o m i n u s.

Na južnej strani velicega terga B; stoji prijazna hišica Grudnove gospé. Skoro sredi terga ima ta gospa lepo, veliko hišo, z enim nadstropjem; a najraji stanuje sè svojo lepo hčerko Marijo in edino, mlado postrežnico Tonico v mali hišici; tu je dvajset let preživela z možem, ki je pred mesecem dni umerl v najboljših letih.

Iz desnega dimnika omenjene hišice prikaže se najpreje omelo in kmalu za njim očernjena glava dimnikarja Kopača.

Razgleda pač nima posebnega dimnikar; a vendar ozira se skerbno in resno po tergu in proti jezeru ter premišluje: Kje je Grudnova Tonica? —

V kuhinji je ni bilo. Zlezal je potem v dimnik in ga osnažil. Sedaj pa čaka, da se splazi o pravem časi zopet nazaj v kuhinjo.

O pravem časi! Kako bi bilo napačno priti prehitro ali prepozno in potem oditi! Tega se je bal zaljubljeni Kopač in tedaj čakal in gledal, kjer se je količkaj videlo, ali po tergu, ali pa po stezi proti jezeru, da bi zagledal svojega lepega dekleta. In ko bi ga zagledal, pozvižgal bi mu malo sè svojega visocega stališča in Tonica bi najpreje pobesila glavico, potem pa pogledala njega — prav malo in se prav ljubeznjivo nasmijala.

In Kopačevo serce pod černo, usnjato obleko! To vé le dimnikova notranja stran, ki čuje serčne vzdihljaje zaljubljenega dimnikarja, in njegovo omelo, katerega navadno potem Kopač kerčevito prime in potegne po smolnej votlini gori in doli, ne mené se, je li treba ali ne.

A danes čaka zastonj. Čas je pretekkel in treba bo iti.

Nezadovoljen izgine počasi v dimnik, plazi se po votlini in dospé do lestvice in potem po njej v kuhinjo. A komaj se pokaže njegova zakerpana stran v kuhinjo — lop! — pade težka metla po njej in vsuje se toča hudih besed nad Kopačem:

„Tako! — Sedaj si mi pa vse onesnažil po kuhinji, ti, gerdin, ti! — Kar pride, meni nič, tebi nič — niti oglasi se preje! Mislila sem, da prideš pozneje ob treh, kakor je bilo dopoludne naročeno — a sedaj je dve! Če mene ni tu, pa poterčaj pri gospej!“ —

„Tonica!“ oglasi se Kopač, vesel in žalosten. „Tonica, tepi me, kakor hočeš — storjeno je storjeno! Udari še enkrat — udari stokrat in jaz bom deržal! Kako rad! Kako imate pri vas majhene metle, prav nič težke niso in ti, Tonica še udariti dobro ne znaš. Malo po strani si me oplazila — ti moraš prijeti z obema rokama, ne z eno! — In kar po sredi mahni! — Ko bi bil jaz vedel, da me čaka tako ljubeznjiv sprejem, bil bi se gotovo pripravil. — Tonica, to je res, da je bil moj prihod naročen še le ob treh. Naš Lojze je dopoludné poročal, a jaz nisem mogel čakati tretje ure. Pri Logarjevih bi moral biti sedaj, a zakleneno je vse! Šli so gotovo na jezero in potem sem šel takoj k vam. Mislil sem, da tebe dobim v kuhinji, a zmotil sem se. Ko te nisem našel, pozabil sem se oglasiti in zlezal sem takoj v dimnik. — Veš, ljuba moja Tonica — sedaj posnažim in pometem vse in poberem ostanke svoje nerodnosti; pa malo mi moraš pomagati — jaz začnem tu — ti pa tam pri oni „omari“ — in ko prideva skupaj, videla bodeva, kedó je več in lepše pometel. — To se reče, če hočeš — če ne, pa stopi na to-le klop in pometel bom vse sam — vse štiri kote vaše male kuhinje, — in potem bo tako snažno, da že dolgo ne tako!“

„Dà že dolgo ne tako! — Kako govori! Ti, pa ti! Kar poberi se mi! — Takoj!“ —

„Tonica — kako si huda! Jaz se ne bojim ne metle, ne tebe!“ —

In Kopač jo prime krepko, potegne k sebi in pritisne ustnice na njeno lepo lice, potem pa nehoté pogleda skozi okno.

Pri okni stoji norec Dominus s Kervave gore in gleda, ostudno smeje se, ljubeznjive objeme dimnikarjeve.

Dominus nosi lepo, belo srajco — spredaj odperto, dolge, razmeršene lase in strastno gleda. Krepak, mlad in lep je in divje življenje mu kipi iz obraza.

Pozna ga vsa okolica. Hudega ne stori nobenemu, a dobrega tudi ne in sploh redko zahaja v terg. Hodi sam po gorah, kjer ga često vidijo dervarji, tudi v najhujših nevihtah, zdaj jokajočega, zdaj veselega in glasno kričečega.

Hodil je nekedaj celo v latinske šole, a pozneje je obnorel. Pozdravlja navadno vsacega z besedo: Dominus! Zato ga sploh imenujejo: Dominus s Kervave gore!

Na Kervavi gori je nekaj kmetov in eden najpremožnejših je njegov brat, pameten in oženjen. Pri njem živi Dominus in dobro se mu godi.

Kopač se ga ogiblje rad, kajti Dominus gleda ga vselej odurno. Ne srečal bi ga rad sam — po noči. Sam ne vé, zakaj se ga nekako boji; a vé, da si nista prijatelja, če tudi brez vsacega uzroka.

Ko ga zagleda Kopač, takoj izpusti Tonico in postane resen. Tonica ga ni videla.

Dominus pa se še enkrat ostudno nasmeje in otide dalje.

Ko Tonica vidi, da je Kopač postal nekako resen, dà celo žalosten in nekaj premišljuje, vpraša ga in zarudi:

„Ali si hud — ljubi moj?“

„Ne! — Tonica! Žalosten sem, ker me nimaš rada — prav nič rada!“ odgovori Kopač razmišljen.

„Misliš, da mora vsako dekle fantu takoj povedati, da ga ima rada? Kako si nepoterpežljiv! — Seveda, te imam rada, zelo rada, in samo tebe!“ reče dekle zarudelo in ljubeznjivo pogleda svojega črnega ljubčeka.

A Kopač je utihnil. Molčé vzame lestvico in molčé otide, samo ročico stisne skerbnj Tonici.

Dalje gre in premišljuje, kako ostudno se je smijal Dominus in kako divje ga je gledal.

* * *

Pol ure od terga je prijazno jezerce, katerega objemljejo precej sterne skale Kervave gore.

Sredi jezera pa je mala cerkvice z nizkim zvonikom, ki se gleda v bistrej vodi.

Navada je, da se peljeta novoporočena takoj po poroki iz farne cerkve na jezero. Veseli svatje pojó svatovske pesmi in fantje iz terga streljajo, da se razlega in veličastno odmeva po golih pečinah Kervave gore.

V ličnih čolnih pripeljejo se potem k cerkvi in v njej molita srečna novoporočenca.

Mej molitvijo pa zapoje v zvoniku zvonček, prijetno doni njegov sreberni glas nad vodo in veličasten strel razlega se zopet po pečinah.

Tudi danes doni zvonček v malem zvoniku in fantje streljajo po starej navadi.

V cerkvi pred lepo ozalšanim oltarjem pa klečita dva srečna — Kopač in njegova Tonica ter molita za svojo in dobrotnikov svojih blaginjo.

Tonica je belo oblečena in solza veselja sije ji v radostnem očesu; tudi Grudnova gospa, njena dobrotnica — je prišla na jezero in srečna je sè srečnima.

Na najvišji, goli skali Kervave gore pa sedi norec Dominus in noge mu visé čez sterho skalo.

Večerno solnce se ravno potaplja sè svojim rudečim žarom v temne megle, ki v divjem krogu mejijo nebo. Otožni njegovi žarki rudé gole pečine.

Norec pa gleda v nizko, mirno jezero in uderto oko se mu divje sveti; roke stiska v terdo pest, pesek meče v jezero in smertno kolne. In čistega zvončeka glas terga mu suhi obraz v mertvaške gube in kervavi večerni žar se mu zaspano plazi po koščnem obrazu. Zdaj utihne strašna kletev in Dominus zopet nepremično zre v vodo in ko zatoni v daljini solnce in nastane tožni mrak, ruje norčeva koščena roka razmeršene lase.

On pa ostudno kriči:

„Tonica, Tonica! — Ti hudobna hči! Da bi ti mogel izpraskati tiste lepe oči! — In zakopati jih v mojoj gori — globoko zakopati, da jih ne najde ne ris ne medved. Potem pa bi hodil sam ponoči in sam bi jih odkopal v mesečnem svitu in gledal jih sam do jutra. Kako se lepo svetijo! To bi bilo moje veselje! Tonica, Tonica! — A tvoj mož jih tudi ne bo gledal — nikedar! Ponoči pridem, da ti jih izkopljem in odnesem po zraku čez jezero v Kervavo goro! — Glej, kako so prižgali lučice v čolnu in Tonica v belem oblačilu sedi zraven svojega mladega ženina, in kako se ji oči bliščé! — Hudič! oči nazaj — dà sam bo prišel k meni v goro,

in noge mu bodo kervavele, a jaz bodem se smijal, dve uri se bodem smijal, in raji jih veržem v globoko jezero, da jih pojé morski som — kakor, da bi mu jih dal nazaj. In on se bo jokal tri noči, potem bo pa skočil v jezero po njene oči — a tudi njega bo požerl morski som. Jaz bom pa živel dolgo, dolgo časa! Potem bom pa vjel soma in preklal mu trebuh in vzel njene oči, njemu pa prebodem s ternjem serce, da ne bude več bilo! Oči njene pa zopet poneseš v goro! Ha, ha! Čuješ, kako svatje pojó — kričé! Mertvaške pesmice Tonicí! Jaz pa pridem takoj, še nocoj*!

Na nebu se zablisne in dalnji grom razlega se po skalah. Jezero pa se nemirno vzdigne in pod Kervavo pečino zaječi obupen stok in potem — grozna tihota!

* * *

Nekaj tednov pozneje pa so postavili v Kervavej gori na najvišji skali velik križ, kjer so našli Dominusov klobuk. Njega pa v jezeru. Obesili so tudi napis: Tu je padel norec Dominus v jezero!

Tonica in Kopač pa živita srečna in zadovoljna.

Josephus.

P o g l e d.

Fisijognomična studija.

Ta-le je jettatore^e.... in gorje človeku na Neapolitanskem, komur veljajo te besede! To je nekaka skrivna ljudska sodba o njem, komur se ne more naravnost očitati, da je tat, ovaduh, razbojnik ali ubijalec. Ljudstvo jame opazovati dejanja tega nesrečneža in — obsojen je! Koliko nesreč in nezgod je že vsakédo izmed nas videl in doživel — todà temu nesrečnemu človeku se pripisuje, da je on — in le on edini — kriv vseh teh nesreč. Gnječa ljudi stoji na obalih morja ter pričakuje parobroda, ki jim pripelje, kar jim je najljubšega na svetu — in glej! nastal je vihar, ladija se je ponesrečila — è il mal occhio del jettatore — in tega je krivo hudobno oko jettatorijevo! Močan veter je pometal cvetice znad balkona, razušile so se dragocene posode in posodice, v katerih so bile vsajene, in glej — zopet je kriv tega jettatore! O njegovem vstopu na plesališče izpodtakneta se plesalca (in kje se kaj tacega ne zgodi?) ter padeta le zaradi svoje nerodnosti — a kriv je tega zopet le jettatore. In kaj še le pri igri, kjer je sreča sedaj temu, sedaj onemu ugodna... in oni, ki izgubljajo pri igri, pripisu-

jejo vso svojo nesrečo le zlemu pogledu tega nesrečnega človeka. Nekedó je umerl v hiši, v katerej slučajno prebiva jettatore — on je kriv, da je umerl oče, ali da je umerla mati, ki bi se lahko živela mnogo let, dasiravno so bile ure njijinega življenja že zdavnaj štete. Tedaj splošno rečeno: vsaka manjša ali večja nesreča zgodi se le zavoljo zlega pogleda tega človeka. Dà, celo siromak se obotavlja vzeti kak dar od njega, boječ se, da bi mu to ne bilo krivo kake nesreče. Pohod v salone mu je zabranjen, kajti njegov pogled bi prepodil polovico navzočnih. Njega, ki ga je tako počernila ljudska sodba, ogibljejo se nekedar mu udani in zvesti prijatelji, dà, celó one pregrešne stvari, ki svojo začasno udanost merijo le po gotovem denarji, dà, celó one se ga ogibljejo. Zanj torej ni ne ljubezni ne prijateljstva.

Vera v moč zlega pogleda — o čegar žalostnih nasledkih dotičnemu nam Achille Bizzoni v svojem popisu sedanje neapolitanske družbe razgrinja lepo podobo — živi kakor strašna oporoka iz klasične stare dobe v južni Italiji se vedno z isto močjo.

Že v starem veku je bila ta vraža na moč zlega pogleda splošno razširjena, kmet se je bal njegovega upliva na poljske pridelke in živino in pesnik Virgil nam poje s pastirjem Menalkom v svojih prekrasnih idilah:

„Nescio, qui teneros oculus mihi fascinet agnos“,

slovensko:

Bog zna, ktero okó očaruje mi jagnjeta nežna.

Rimljani so zaznamovali to pogubljivo zmožnost z besedo „fascinare“, od katerih so Italijani potem naredili pojem za to: „fascino dei malvagi occhi“ in Nemci „faszinirender Blick“, a mi Slovenci nimamo posebnega izraza za to. „Hud pogled“ pomeni kaj čisto druglega, in tudi se ne bojimo in ogibljemo tacega človeka s hudim pogledom tako, kakor južni Italijani.

Iz tisočerih izkušenj nam je znano in vajeni smo soditi o duševni zmožnosti in nravni vrednosti kakega človeka, kateremu smo zerli v oko. Zdi se nam, da se notranjost človeška razodeva v pogledu. Kako vse drugače nam je, ako se sreča naš pogled s pogledom pametnega, razumnega moža, ali pa s topim pogledom duševnega siromaka. Kako nas presune ognjeni pogled živahnega temperamenta! kako nekako merzlo nam je, ako se vjame naš pogled s pogledom hladnočutnega človeka! Enakomisleča bitja razumevajo se o prvem pogledu in iz oči se jim bere, kateri so nam ljubi in dragi. In v trenutkih obupanja, koga pač ni ojačil

zaupljivi pogled zvestega prijatelja? in ljubeznjivi pogled deklice, ali ni izdajalec sladke skrivnosti? Vsak dan sklepamo iz pogleda svojega bližnjega ne le na njegovo začasno duševno stanje temveč tudi na kakovost njegovih duševnih in nrvnih zmožnosti, in vendar je vsakomu težko odgovoriti na vprašanje: kateri uzroki so ga doveli do tega in takega sklepa?

Fizijognomiki od Aristotela pa do Lavatra so vsi močno cenili visoki pomen pogleda ozirom na človeško fizijognomijo, todà neznana jim je bila zveza med dogodki v človeškem duhu in med pogledom. Še le novejši fizijologi in med njimi posebno J. Müller so v svojih spisih o očesu kazali in dokazali, da bistvenost pogleda biva le v premikanji očesa.

Fizijolog imenuje vsako premaknenje očesa, ki nastane za to, da že mogoče kako stvar videti — pogled; fizijognomu to ne zadostjuje. Vsakedò vé iz lastne izkušnje — in kedò se ne spominja prvih váj pri plesu ali na glasovirji — da se z mišicami, katere potrebujemo za zveršenje tega ali onega dela, premikajo tudi druge mišice, ki nas močno ovirajo pri delu; in odvaditi se tega neprostovoljnega sopremikanja sosednjih mišič, to je glavna naloga pri učenju vsih tehničnih spretnosti. Ravno tako spremljajo premikanja našega očesa taka sopremikanja, posebno ona družega očesa (veliko vaje je treba, da moremo eno oko neodvisno premikati od družega), trepalnic, vejic in obervi. Na vsa ta premikanja skupaj, sè soglasnim nagibanjem glave in spoh vsega života se „pri pogledu“ posebno ozira fizijognom.

Kapistran.

(Dalje prih.)

Opomin in prošnja.

Ker se s to številko končuje 3. četertletje, prosimo vse one čč. gg. naročnike, katerim je potekla naročnina, naj jo o pravem času ponoviti blagovolijo.

Uredništvo.

Poprava.

V zadnji številki se je nam vrnila prav sitna napaka, katero je pa ravno tako lahko stavcu narediti kakor prezreti popravljalcu. Na 1. strani: Misli. 33. naj prva verstica slove: Kedor po orlovsko ne more v višave.

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gold. za vse leto, 2 gold; za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, VIII., Lange Gasse 44.
